

Sygn. akt I UK 88/17

POSTANOWIENIE

Dnia 19 grudnia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera

w sprawie z odwołania T.K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddziałowi w Ł.
o emeryturę pomostową,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 19 grudnia 2017 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...].
z dnia 26 października 2016 r., sygn. akt III AUa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Ł., decyzją z 16 kwietnia 2015 r., odmówił T.K. prawa do emerytury pomostowej z uwagi na niespełnienie przesłanek wynikających z art. 4 i art. 49 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 664). W uzasadnieniu swojej decyzji organ rentowy stwierdził przede wszystkim, że ubezpieczony na dzień wydania decyzji nie udowodnił okresu pracy w szczególnych warunkach wynoszącego co najmniej 15 lat. ZUS zaliczył wnioskodawcy jedynie okres zatrudnienia w szczególnych warunkach od 15 kwietnia 1998 r. do 15 kwietnia 1999 r., tj. 1 rok i 1 dzień. Odmówił jednocześnie uwzględnienia okresów: od 1 czerwca 1973 r. do 25 kwietnia 1974 r., od 10 maja 1977 r. do 30 listopada 1979 r. i od 1 sierpnia 1988 r. do 30 sierpnia 1991 r. (w dokumentach brak określenia charakteru pracy ubezpieczonego w tym czasie

zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, Dz.U. Nr 8, poz. 43; ponadto stanowisko nie zostało podane zgodnie z zarządzeniem resortowym), okresów: od 7 grudnia 1979 r. do 25 marca 1986 r. i od 4 sierpnia 1986 r. do 31 lipca 1988 r. (stanowisko podane w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach nie został podane zgodnie z zarządzeniem resortowym), oraz okresu od 1 stycznia 2014 r. do 27 czerwca 2014 r. (ponieważ zakład pracy nie złożył informacji o wykonywaniu przez zainteresowanego w tym czasie pracy w szczególnych warunkach, do czego był zobowiązany w myśl art. 38 ustawy o emeryturach pomostowych, a także z uwagi na to, że w wykazie prac o szczególnym charakterze, w załączniku nr 2 do ustawy w punkcie 8, wymienione są wyłącznie prace kierowców autobusów, trolejbusów oraz motorniczych w transporcie publicznym).

Wnioskodawca, pracując w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w G. jako „kierowca autobusu”, nie wykonywał pracy „kierowcy autobusu w transporcie publicznym”. Zdaniem organu rentowego, T.K. nie udowodnił wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze po 31 grudnia 2008 r., w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych.

Odwołanie od decyzji organu rentowego wniósł wnioskodawca.

Sąd Okręgowy w S., wyrokiem z 9 września 2015 r., oddalił odwołanie.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że T.K. urodził się 7 sierpnia 1954 r. Wnioskodawca po 31 grudnia 2008 r. był zatrudniony w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w G., na stanowisku kierowcy autobusu, z czego w okresie od 5 listopada do 31 grudnia 2013 r. w wymiarze 1/2 etatu, zaś od 1 stycznia do 26 czerwca 2014 r. w pełnym wymiarze czasu pracy. W zaświadczeniu z 9 marca 2015 r. pracodawca podał, że praca wnioskodawcy miała charakter pracy o szczególnym charakterze, o jakiej mowa w załączniku nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych. T.K., będąc pracownikiem Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w G., woził pensjonariuszy, wychowanków i uczniów Ośrodka do miejsc nauki oraz na warsztaty przygotowawcze. Poza samym rozwożeniem tych osób, służył im pomocą przy wsiadaniu i wysiadaniu, przy

umiejscowieniu na siedziskach. Woził również pracowników powiatu na wycieczki organizowane przez powiat, m.in. w Bieszczady, w Beskidy, a także na imprezy okolicznościowe i okazjonalne.

Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że w załączniku nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych, pod poz. 8, jako prace o szczególnym charakterze, wymienione są prace kierowców autobusów, trolejbusów oraz motorniczych tramwajów w transporcie publicznym. Zdaniem Sądu pierwszej instancji, sporny okres zatrudnienia wnioskodawcy w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w G., tj. okres od 1 stycznia do 27 czerwca 2014 r., nie może zostać uznany za pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze na nowych zasadach określonych w ustawie o emeryturach pomostowych, ponieważ skarżący nie był *de facto* kierowcą autobusu w transporcie publicznym. Sąd pierwszej instancji odwołał się do przepisów ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 2136), w szczególności do art. 4 pkt 14, zgodnie z którym publicznym transportem zbiorowym jest powszechnie dostępny, regularny przewóz osób, wykonywany w określonych odstępach czasu i po określonej linii komunikacyjnej, liniach komunikacyjnych lub sieci komunikacyjnej. W ocenie Sądu praca, jaką wykonywał wnioskodawca w spornym okresie, nie nosiła cech transportu publicznego, bowiem nie był to transport powszechnie dostępny, a jedynie odnoszący się do ściśle określonej grupy osób, wykonywany na potrzeby Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w G., względnie na potrzeby starostwa powiatowego. Nie był to transport regularny, wykonywany po określonej linii, w określonych odstępach czasu. Na podstawie tych ustaleń Sąd Okręgowy stwierdził, że skoro T.K. nie spełniał przesłanki wykonywania po 31 grudnia 2008 r. pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych, nie mógł nabyć prawa do emerytury według art. 4 tej ustawy, który wymaga, aby wszystkie wymienione w nim warunki zostały spełnione łącznie. Wnioskodawca nie wypełnił również dyspozycji art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych, gdyż w dniu wejścia w życie tej ustawy, tj. 1 stycznia 1999 r., nie miał wymaganego w przepisach, o których mowa w pkt 2, okresu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 (tj. 15 lat takiej pracy).

Wyrok Sądu Okręgowego został zaskarżony w całości apelacją przez wnioskodawcę, który zarzucił: 1) błąd w ustaleniach faktycznych polegający na niezgodnym z rzeczywistym stanem rzeczy przyjęciu, że wnioskodawca, jako kierowca autobusu w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym, nie wykonywał regularnego transportu publicznego, 2) naruszenie przepisów prawa materialnego – art. 4 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych, przez błędną jego wykładnię i przyjęcie, że okres pracy między 1 stycznia 2014 r. a 27 czerwca 2014 r., nie stanowi okresu pracy wykonywanej w warunkach szczególnych w rozumieniu art. 3 tej ustawy, co miało istotny wpływ na odmowę przyznania emerytury pomostowej.

Apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie odwołania, a tym samym o przyznanie mu prawa do emerytury pomostowej, względnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w S. do ponownego rozpoznania, z jednoczesnym zasądzeniem od organu rentowego na rzecz wnioskodawcy kosztów procesu za obie instancje według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny w [...], wyrokiem z 26 października 2016 r., oddalił apelację.

Sąd drugiej instancji zaznaczył, że przedmiotem sporu w rozpoznawanej sprawie była tylko przesłanka z art. 4 pkt 6 ustawy o emeryturach pomostowych, czyli konieczność wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 tej ustawy, po 31 grudnia 2008 r. Sporne było to, czy praca wnioskodawcy w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w G. od 1 stycznia 2014 r. do 27 czerwca 2014 r. była pracą o szczególnym charakterze, o jakiej mowa w załączniku nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych (pkt 8 załącznika).

Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia Sądu Okręgowego, że tylko praca kierowcy autobusu w transporcie publicznym może zostać zakwalifikowana do prac o szczególnym charakterze. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, chodzi w tym przypadku o kierowców w transporcie komunikacji miejskiej oraz w transporcie drogowym autobusów międzymiastowych i międzynarodowych, których zadaniem jest przewóz osób, ich bagażu, z zapewnieniem bezpieczeństwa przede wszystkim otoczeniu i pasażerom. Jeżeli krąg przewożonych osób jest ograniczony (w przedmiotowej sprawie byli to wychowankowie, pensjonariusze i uczniowie Specjalnego Ośrodka

Szkolno-Wychowawczego w G., względnie pracownicy starostwa), to nie jest to transport publiczny w rozumieniu ustawy o emeryturach pomostowych. Takie ustalenia, które Sąd Apelacyjny podzielił, sprawiają, że do T.K. nie ma zastosowania art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych. Wnioskodawca nie może nabyć prawa do świadczenia na podstawie tej regulacji prawnej, skoro po 31 grudnia 2008 r. nie wykonywał pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 tej ustawy. Oceny tej nie zmienia wystawienie przez pracodawcę 9 marca 2015 r. zaświadczenia obejmującego sporny okres, na okoliczność, że T.K. w okresie od 1 stycznia 2014 r. do 27 stycznia 2014 r., pracując w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku kierowcy autobusowego, wykonywał prace z wykazu prac o szczególnym charakterze (pkt 8 załącznika nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych), ani też zgłoszenie do organu rentowego druku ZUS ZSWA z 23 kwietnia 2015 r. na potwierdzenie wykonywania przez pracownika pracy w szczególnym charakterze. Dla oceny, czy pracownik pracował w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, decydujące znaczenia ma rodzaj powierzanej mu pracy i rzeczywiście wykonywanych zadań.

W ocenie Sądu drugiej instancji, nawet gdyby założyć, że praca apelującego w spornym okresie należała do prac o szczególnym charakterze, to nie można przyjąć, że była ona wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Z zeznań ubezpieczonego wynika w sposób oczywisty, że poza dowożeniem ściśle określonej grupy osób, zajmował się w czasie godzin pracy przywożeniem prowiantu oraz warzyw. Ta praca nie może być z całą pewnością uznana za pracę w transporcie publicznym. Była ona zlecana i wykonywana wyłącznie na rzecz starostwa i podległego mu Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w G..

Wyrok Sądu Apelacyjnego w [...] zaskarżył w całości skargą kasacyjną T.K.. Skarżący oparł skargę kasacyjną na podstawie naruszenie prawa materialnego, a mianowicie art. 3 ust. 3 w związku z art. 49 i art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych, przez błędną wykładnię i przyjęcie, że praca wykonywana przez wnioskodawcę na stanowisku kierowcy autobusu po 31 grudnia 2008 r. nie mieściła się w kategorii prac o szczególnym charakterze, co w konsekwencji doprowadziło do błędnego stwierdzenia, że ubezpieczony nie nabył prawa do emerytury

pomostowej.

Skarżący wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego w S. i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy, a także o zasądzenie od organu rentowego na rzecz wnioskodawcy zwrotu kosztów dotychczasowego postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego za postępowanie przez sądem pierwszej i drugiej instancji oraz kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał potrzebę wykładni przepisów prawa materialnego, tj. art. 3 ust. 3 w związku z art. 49 i art. 4 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych. Wymienione przepisy wymagają, zdaniem skarżącego, dokonania wykładni w budzącej wątpliwości w doktrynie kwestii: czy praca kierowcy autobusu (o liczbie miejsc powyżej 9 osób łącznie z kierowcą) związana z przewozem uczniów, wychowanków i pensjonariuszy ośrodków szkolno-wychowawczych, według określonego harmonogramu, spełnia kryteria zaliczenia jej do prac o szczególnym charakterze w rozumieniu obowiązujących przepisów art. 3 ust. 3 ustawy o emeryturach pomostowych określonych w punkcie 8 załącznika nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych jako dotyczące autobusu w transporcie publicznym oraz co należy rozumieć pod pojęciem „transport publiczny” zawartym w punkcie 8 załącznika nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna nie jest zwykłym środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje

potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek, gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o jakich stanowi art. 398⁹ § 1 k.p.c.

W świetle uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania należy uznać, że zamiarem pełnomocnika skarżącego było wykazanie występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, a nie potrzeby wykładni przepisów prawa budzących wątpliwości w doktrynie czy rozbieżności w orzecznictwie. Pełnomocnik skarżącego nie przedstawia odmiennych poglądów doktryny ani rozbieżności w orzecznictwie sądowym wskazujących na istnienie istotnych wątpliwości, jakie wywołuje wykładnia powołanych przepisów. Wywód pełnomocnika skarżącego ogranicza się do jego osobistych poglądów prawnych i wątpliwości.

We wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania, pełnomocnik skarżącego formułuje jednak również dwa zagadnienia prawne, z których jedno stanowi pytanie do rozstrzygnięcia, czy praca kierowcy autobusu związana z przewozem uczniów, wychowanków i pensjonariuszy ośrodków szkolno-wychowawczych według określonego harmonogramu spełnia kryteria zaliczenia jej do prac o szczególnym charakterze w rozumieniu ustawy o emeryturach pomostowych. Należy więc ocenić, czy przedstawione zagadnienie stanowi istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jako przesłankę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Sformułowanie „istotnego zagadnienia prawnego”, jako przesłanki przyjęcia skargi do rozpoznania, powinno: 1) przybrać formę zapytania (wypowiedzi pytającej), 2) być sformułowane na podstawie okoliczności mieszczących się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń, 3) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny, aby umożliwiło

sądowi kasacyjnemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi w kwestii jurydycznej, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu, 4) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą oraz 5) dotyczyć problemu, który rzeczywiście (a nie pozornie) budzi istotne (poważne) wątpliwości prawne. Wszystkie wymienione warunki powinny zostać spełnione łącznie.

Sąd drugiej instancji uznał, że przedmiotem sporu w rozpoznawanej sprawie jest kwalifikacja pracy wnioskodawcy jako kierowcy autobusu w ośrodku szkolno-wychowawczym. Nabycie prawa do emerytury pomostowej jest uzależnione m.in. od ustalenia, że po 31 grudnia 2008 r. ubezpieczony wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy. Przepis art. 3 ust. 5 ustawy o emeryturach pomostowych stanowi, że za pracowników wykonujących prace o szczególnym charakterze uważa się pracowników wykonujących po dniu wejścia w życie ustawy, w pełnym wymiarze czasu pracy, prace, o których mowa w ust. 3. Przepis art. 3 ust. 3 ustawy odsyła natomiast do załącznika nr 2, w którym ujęty jest rodzaj pracy „prace kierowców autobusów, trolejbusów oraz motorniczych tramwajów w transporcie publicznym” (pkt 8). Dla ustalenia, że ubezpieczony spełnia przesłankę z art. 4 pkt 6 ustawy o emeryturach pomostowych, nie jest wystarczające rozstrzygnięcie, czy rodzaj wykonywanej pracy odpowiadał wskazanemu w załączniku, ale również, że praca o tym charakterze była wykonywana w pełnym wymiarze czasu pracy.

Istotne zagadnienie prawne powinno pozostawać w związku z rozpatrywaną sprawą. Zagadnienie prawne, chociażby bardzo interesujące, nie staje się przyczyną przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, jeżeli nie jest istotne (niezbędne) dla rozpoznania podstaw skargi (tak: postanowienie Sądu Najwyższego z 14 maja 2015 r., III PK 3/15, LEX nr 1747849). Kwalifikacja prawna pracy wnioskodawcy na stanowisku kierowcy autobusu (jako pracy w szczególnym charakterze) nie jest konieczna dla rozstrzygnięcia sprawy z uwagi na niespełnienie przesłanki świadczenia przez niego pracy polegającej na przewożeniu osób, w pełnym wymiarze czasu.

Jak zauważył Sąd Apelacyjny, nawet gdyby założyć, że praca skarżącego w spornym okresie jako kierowcy autobusu w ośrodku szkolno-wychowawczym należała do prac o szczególnym charakterze, to nie można przyjąć, że była ona

wykonywana przez niego stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Z zeznań ubezpieczonego wynika w sposób oczywisty, że poza dowożeniem ściśle określonej grupy osób, zajmował się w czasie godzin pracy przywożeniem prowiantu oraz warzyw. Sąd Najwyższy, będąc związany ustaleniami faktycznymi sprawy, nie może pominąć ustalenia dotyczącego nieświadczenia przez wnioskodawcę pracy kierowcy autobusu (jako środka transportu pensjonariuszy ośrodka szkolno-wychowawczego) w pełnym wymiarze czasu pracy. Ta okoliczność sprawia, że również rozważania dotyczące drugiego zagadnienia prawnego – na temat pojęcia „transportu publicznego” w związku z pracą wnioskodawcy – nie miałyby rozstrzygającego znaczenia dla rozpoznawanej sprawy.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.